

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра фізичної географії та картографії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор

з науково-педагогічної роботи

Антон ПАНТЕЛЕЙМОНОВ

Антон Пантелеймонов 2020 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

КРАЄЗНАВСТВО І РЕГІОНАЛЬНИЙ ТУРИЗМ

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший бакалаврський рівень

галузь знань 10 «Природничі науки»

спеціальність (напрямок) 106 географія
(шифр і назва напрямку підготовки)

освітня програма Географія рекреації та туризму

спеціалізація _____

вид дисципліни за вибором

факультет геології, географії, рекреації і туризму
(назва факультету)

Програму обговорено та рекомендовано у новій редакції до затвердження вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму

« _____ » _____ 20__ року, протокол №__

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: (вказати авторів, їхні наукові ступені, вчені звання та посади)
Борисенко Катерина Борисівна, к.п.н. доцент кафедри фізичної географії та картографії

Програму схвалено у новій редакції на засіданні кафедри фізичної географії та картографії
Протокол від «__» серпня 2020 року № 1

Завідувач кафедри фізичної географії та картографії

_____ (Юлія ПРАСУЛ)
(підпис) (прізвище та

ініціали)

Програму погоджено методичною комісією

факультету геології, географії, рекреації і туризму

назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна

Протокол від «__» _____ 2020 року №__

Голова методичної комісії ФГГРТ _____

_____ Олександр ЖЕМЕРОВ
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робоча програма дисципліни уточнена відповідно до освітньо-професійних програм, затверджених у новій редакції (рішення Вченої ради ХНУ імені В. Н. Каразіна, протокол № 12 від 26.08.2020 р., у зв'язку з впровадженням Стандарту вищої освіти за спеціальністю 106 «Географія») та наказу по Харківському національному університету імені В.Н. Каразіна «Про організацію освітнього процесу у I семестрі 2020/2021 навчального року» № 0202-1/260 від 07.08.2020 р. Програму погоджено зі студентським самоврядуванням, Харківською обласною станцією юних туристів (директор В. А. Редіна), Кафедрою креативної педагогіки та інтелектуальної власності, факультет комп'ютерних і інтегрованих технологій у виробництві та освіті, УПА.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Краєзнавство і регіональний розвиток» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки першого бакалаврського рівня вищої освіти

спеціальності (напряму) 106 Географія

освітньо-професійна програма Географія рекреації та туризму

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни полягає у формуванні у студентів фахового розуміння геопросторових особливостей формування і просування на національний ринок місцевого туристичного продукту, а також сутнісних рис туристичної спеціалізації теренів України на ринку рекреаційних послуг. На підставі опанування ключових тем дисципліни у студентів мають сформуватися базові рівні знань щодо характерних рис територіальної організації та спеціалізації туристичної сфери регіонів України. Пропонована структура передбачає систематизований виклад історичних, природничо- й суспільно-географічних, культурологічних та господарськоорганізаційних засад вивчення краєзнавства і регіонального туризму як спеціалізованої дисципліни, розгляд її теоретико-методологічного арсеналу та базового рівня знань конструктивно-прикладного спрямування.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни: ознайомлення й оволодіння теоретичними знаннями і практичними навичками з організації та проведення різних видів туристсько-краєзнавчої роботи, засвоєння основних понять, класифікацій й методик організації туристсько-краєзнавчої діяльності залежно від потреб споживачів туристичних послуг; розгляд історії розвитку туристсько-краєзнавчої діяльності, визначення та аналіз загальних та регіональних особливостей просторової диференціації туристсько-рекреаційних ресурсів в межах географічних об'єктів регіонального рівня з метою набуття фахової підготовки. Крім того, зазначена дисципліна сприяє вихованню свідомого громадянина України, повагу до історичного минулого свого народу і толерантне ставлення до культурних і національних здобутків інших народів, бережливе ставлення до навколишнього середовища

1.3. Кількість кредитів – 4

1.4. Загальна кількість годин – 120 годин

1.5. Характеристика навчальної дисципліни Краєзнавство і регіональний туризм	
нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма
Рік підготовки	
4-й	-й
Семестр	
7-й	-й
Лекції	
22 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
22 год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
76 год.	год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання.

Сформовані компетентності: здатність формулювати основні поняття та положення курсу; спроможність знаходити, використовувати і аналізувати статистичну та картографічну а також Інтернет інформацію по основних темах курсу; здатність використовувати галузеві законодавчі акти у навчальній, науковій та практичній діяльності; здатність використовувати краєзнавчі ресурси краю для організації та здійснення туристично-рекреаційної діяльності; спроможність аналізувати теоретичні основи краєзнавства; здатність організовувати роботу туристичного гуртка та туристичні подорожі; здатність організовувати роботу краєзнавчого музею; здатність розробляти географо-туристичні маршрути; спроможність розробляти екскурсії з географічних дисциплін.

Знати: - основні віхи історії краєзнавчого руху в Україні; - місце і роль географічного краєзнавства в системі наук; - форми організації та методи реалізації краєзнавчої роботи; - основні краєзнавчі ресурси краю; - теоретичні засади краєзнавства і принципи їх використання.

Вміти: - організувати, збирати і аналізувати необхідну інформацію по темі досліджень; - обробляти результати досліджень; - співставляти результати експерименту з теоретичними передумовами; - формувати висновки, складати звіти, доповіді, статті; - використовувати краєзнавчі ресурси краю для організації та здійснення туристично-рекреаційної діяльності; - аналізувати теоретичні основи краєзнавства; - організувати роботу туристичного гуртка та туристичні подорожі; - організувати роботу краєзнавчого музею; - розробляти географо-туристичні маршрути; - розробляти екскурсії з географічних дисциплін.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Модуль 1 Наукові засади географічного краєзнавства

Тема 1. Об'єкт, предмет, науково методичні основи краєзнавства і регіонального туризму. Об'єкт, предмет, науково-методичні основи туристичного краєзнавства. Зв'язки туристичного краєзнавства з іншими науками. Завдання туристичного краєзнавства на сучасному етапі. Зміст географічного краєзнавства. Структура географічного краєзнавства. Основні джерела і методи дослідження. Зв'язки географічного краєзнавства з іншими науками. Функції краєзнавства і регіонального туризму. Завдання географічного краєзнавства на сучасному етапі.

Тема 2. Історія становлення й розвитку краєзнавства в Україні. Родовід українського краєзнавства. Перший етап. Фундатори національного краєзнавства. Другий етап початку (зародження) наукового краєзнавства. Третій етап становлення українського краєзнавства.

Тема 3. Навчальні краєзнавчі екскурсії, спостереження і практичні роботи. Зміст навчальних екскурсій. Функції і класифікація краєзнавчих екскурсій. Тематика екскурсій. Методика організації екскурсій. Спостереження. Практичні роботи. Аналіз орієнтовних навчальних програм туристсько-краєзнавчих об'єднань.

Тема 4. Музеї як об'єкти краєзнавчо-туристичної діяльності. Роль музеїв у розвитку суспільства. Класифікація музеїв України. Визначні музеї України.

Тема 5. Краєзнавчі музеї, організація та діяльність. Основні принципи організації та діяльності музею. Комплектування фондів. Фондова робота. Краєзнавча робота. Туристично-краєзнавчі гуртки позашкільних закладів. Туристично-краєзнавчі об'єднання учнівської молоді. Форми пошукової діяльності учнів у позашкільних закладах.

Модуль 2. Напрями вивчення свого краю.

Тема 6. Напрями вивчення природи свого краю. Вивчення складових частин географо-краєзнавчої характеристики. Географічне положення. Природні умови і ресурси. Рельєф, геологія й корисні копалини. Клімат і внутрішні води. Ґрунти, рослинність і тваринний світ. Ландшафти. Еколого-географічні проблеми.

Тема 7. Напрями вивчення суспільно-історичних особливостей свого краю. Вивчення історико-географічних особливостей формування території. Вивчення особливостей формування розселення населення та його національного складу. Вивчення мистецтва і культури. Вивчення географо-краєзнавчих особливостей та основних етапів розвитку господарства.

Тема 8. Природні краєзнавчо-туристичні ресурси України. Наукова сутність та суспільне значення краєзнавчо-туристичних ресурсів. Потенціал природних краєзнавчо-туристичних ресурсів України.

Тема 9. Фортеці, замки і монастирі як краєзнавчо-туристичні об'єкти. Стан краєзнавчої вивченості замків і фортець України. Класифікація оборонних споруд. Законодавство України про охорону культурної спадщини. Характеристика видатних пам'яток фортифікаційного зодчества України. Використання замків і фортець у туризмі.

Тема 10. Природні краєзнавчо-туристичні ресурси Східного соціально-економічного району України. Фізико-географічна характеристика. Клімат, поверхневі та підземні води. Рослинність та тваринний світ. Природно-територіальні комплекси.

Тема 11. Суспільно-історичні краєзнавчо-туристичні ресурси Східного соціально-економічного району України. Історико-географічні особливості формування території, мистецтва і культури. Особливості формування розселення населення та його національного складу. Географо-краєзнавчі особливості та основні етапи розвитку господарства.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	лаб.	інд.	с. р.	л		п	лаб.	інд.	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1 Наукові засади географічного краєзнавства												
Тема 1. Об'єкт, предмет, науково методичні основи туристичного краєзнавства.	4	2	2									
Тема 2. Історія становлення й розвитку	16	2				14						
Тема 3. Навчальні краєзнавчі екскурсії, спостереження і практичні роботи	16	2	2			12						
Тема 4. Музеї як об'єкти краєзнавчо-туристичної діяльності.	18	2	4			12						
Тема 5. Краєзнавча робота. Краєзнавчі музеї, організація та діяльність	14	2				12						

Модуль 2. Напрями вивчення свого краю.											
Тема 6. Напрями вивчення природи свого краю	4	2				2					
Тема 7. Напрями вивчення суспільно-історичних особливостей свого краю.	6	2	4								
Тема 8. Природні краєзнавчо-туристичні ресурси України.	16	2	2			12					
Тема 9. Фортеці, замки і монастирі як краєзнавчо-туристичні об'єкти.	16	2	2			12					
Тема 10. Природні краєзнавчо-туристичні ресурси Східного соціально-економічного району України	6	2	4								
Тема 11. Суспільно-історичні краєзнавчо-туристичні ресурси Східного соціально-економічного району України.	4	2	2								
		22	22								
Усього годин	120	22	22			76					

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Організація екскурсії до музею	2
2	Організація туристично-краєзнавчого походу	2
3	Розробка туристичної подорожі на вихідні дні.	2
4	Оцінка туру (розробленого туристичним агентством) і розробка пропозиції щодо його поліпшення.	2
5	Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу території: аналіз природних, природно-антропогенних, історико-культурних та інфраструктурних ресурсів	4
6	Сформувати інформаційний пакет для роботи туристичного агента.	4
7	Практична доступність потенційної туристичної території для різних груп споживачів: оцінка можливостей формування туристичних потоків з різних районів	4
8	Опис туристичних центрів окремо взятого населеного пункту.	2
Разом		22

Практичні роботи виконуються за індивідуальними завданнями для кожного студента. Індивідуальні варіанти обираються студентами відповідно до території, з ресурсами якої вони доволі знайомі. Серед територій – адміністративні райони, адміністративні області, країни.

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи <i>Самостійно ознайомитися з частиною матеріалу за темами:</i>	Кількість годин
1	Краєзнавчо-туристична характеристика соціально-географічного району Донбас	6
2	Краєзнавчо-туристична характеристика соціально-географічного району Крим	6
3	Краєзнавчо-туристична характеристика соціально-географічного району Волинське Полісся	7
4	Краєзнавчо-туристична характеристика соціально-географічного району Київське Полісся	7
5	Краєзнавчо-туристична характеристика соціально-географічного району Поділля	7
6	Краєзнавчо-туристична характеристика соціально-географічного району Буковина	7
7	Краєзнавчо-туристична характеристика соціально-географічного району Причорноморський (Таврійський)	7
8	Краєзнавчо-туристична характеристика соціально-географічного району Придніпровський (Запоріжжя)	7
9	Краєзнавчо-туристична характеристика соціально-географічного району Центральний (Черкащина)	7
10	Краєзнавчо-туристична характеристика соціально-географічного району Карпатський (Галичина)	7
11	Краєзнавчо-туристична характеристика соціально-географічного району Закарпатський	8
	Разом	76

6. Індивідуальні завдання

Не передбачені програмою.

7. Методи навчання

До основних методів навчання належать: лекції (з презентаціями), практичні роботи, самостійна робота студентів згідно з програмою курсу, індивідуальні навчально-дослідницькі завдання (контрольні роботи для студентів денного і заочного відділень).

Відповідно до концепції змішаного навчання в Каразінському університеті, лекції проводяться виключно у онлайн режимі із застосуванням платформ для відеоконференцій: Cisco Webex, Google Mee, Zoom.

Методичне забезпечення навчальної дисципліни «Туристичне краєзнавство» включає:

1. Опорний конспект лекцій (у електронному і паперовому носіїві) по всіх темах курсу, у тому числі і для самостійного вивчення.

2. Лунячек В. Е., Багач С. В. Управління туристсько-краєзнавчою роботою у загальноосвітніх навчальних закладах: Навчально-методичний посібник до курсу «Новітні технології в управлінні освітою». – Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – 43с.

8. Методи контролю

До методів контролю належать: задача практичних робіт, усне опитування і підсумковий тест (залікова контрольна робота).

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль								Залік	Сума			
Практичні роботи (40 б)										Відвідування занять	Усне опитування на практичних заняттях	Разом
Пр1	Пр2	Пр3	Пр4	Пр5	Пр6	Пр7	Пр8	5 б.	5 б.	50 б.	50 б.	100 б.
5 б	5 б	5 б	5 б	5 б	5 б	5 б	5 б					

10. Критерії оцінювання практичних робіт

№ з/п	Назва теми	Критерії оцінювання
1	Організація екскурсії до музею	максимум - 5 балів, мінімальна залікова сума - 1 бал. За неточності та відсутність коментарів бали знижуються
2	Організація туристично-краєзнавчого походу	максимум - 5 балів, мінімальна залікова сума - 1 бал. За неточності та відсутність коментарів бали знижуються
3	Розробка туристичної подорожі на вихідні дні	максимум - 5 балів, мінімальна залікова сума - 1 бал. За неточності та відсутність коментарів бали знижуються
4	Оцінка туру (розробленого туристичним агентством) і розробка пропозиції щодо його поліпшення	максимум - 5 балів, мінімальна залікова сума - 1 бал. За неточності та відсутність коментарів бали знижуються
5	Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу території: аналіз природних, природно-антропогенних, історико-культурних та інфраструктурних ресурсів	максимум - 5 балів, мінімальна залікова сума - 1 бал. За неточності та відсутність коментарів бали знижуються
6	Сформувати інформаційний пакет для роботи туристичного агента	максимум - 5 балів, мінімальна залікова сума - 1 бал. За неточності та відсутність коментарів бали знижуються
7	Практична доступність потенційної туристичної території для різних груп споживачів: оцінка можливостей формування туристичних потоків з різних районів	максимум - 5 балів, мінімальна залікова сума - 1 бал. За неточності та відсутність коментарів бали знижуються
8	Опис туристичних центрів окремо взятого населеного пункту	максимум - 5 балів, мінімальна залікова сума - 1 бал. За неточності та відсутність коментарів бали знижуються

11. Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка для заліку
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

12. Рекомендована література

Основна література

1. Петранівський В.Л., Рутинський М.Й. Туристичне краєзнавство. Навчальний посібник. За редакцією проф. Заставного Ф.Д. - К.: Знання, 2006. - 575 с.
2. Панкова Є.В. Туристичне краєзнавство. Навчальний посібник. - К.: Альтерпрес, 2003. - 352 с.
3. Обозний В.В. Краєзнавство.–К.:ТОВ“Міжнародна фінан. агенція”,1997. – 265 с.
4. Жванко Л. М. Краєзнавство: Конспект лекцій /Авт.: Жванко Л. М.; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2010. – 163 с.
5. Демідієнко О. Я., Іонова О. М., Кузнецова В. І. Основи краєзнавства. - К., 2001. с.321.

Допоміжна література

1. Закон України "Про музеї і музейну справу" від 29.06.1995 р. №249/95.
2. Закон України "Про охорону культурної спадщини" від 8.06.2000 р.
3. Барановський В. А. Екологічний атлас України. - К.: Географіка, 2000. - 40 с.
4. Географічна енциклопедія України : у 3 т. / редколегія: О. М. Маринич (відпов. ред.) та ін. — К.:1989, 1990, 1993.
5. Геренчук К.І. Природа Волинської області / К.І. Геренчук / Львів: «Вища школа», 1975.- 147 с.
6. Геренчук К.І. Природа Рівненської області / К.І. Геренчук / Львів: «Вища школа», 1976.- 156 с.
7. Данилюк А. Традиційна архітектура регіонів України: Полісся: Монографія. - Л.: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2001. - 147 с
8. Енциклопедія українознавства / Гол. ред. проф. В. Кубійович. - Л.: НТШ, 1993. - Т. 2. - С. 583-589; Т. 3. - С.1189. 17
9. Круль В.П. Краєзнавство: історична географія: Конспект лекцій. - Чернівці: ЧДУ, 1999. - 107 с.
10. Краєзнавство в Україні: сучасний стан і перспективи: Наук. збірник. - К.: Академія, 2003. - 232 с
11. Крачило М.П. Краєзнавство і туризм. – К.: Вища школа, 1994. – 191с.
12. Коротун І.М., Коротун Л.К. Географія Рівненської області. Навч. підручник: Рівне 1996, 380 с.

13. Кушнирук Ю. С. Особенности использования рекреационных ресурсов Северо-Западного социально-экономического района Украины / Ю.С. Кушнирук // Materiály XI mezinárodní vědecko - praktická konference «Moderní vymoženosti vědy – 2015». – 27 ledna - 05 února 2015 roku. Díl 13. Zemědělství. Zeměpis a geologie. Ekologie: Praha. Publishing House «Education and Science» – 2015. s.r.o S. 30-32.

14. Мариняк Н., Мариняк Я. Сучасне географічне краєзнавство в Україні: суть і завдання / Праці НТІІ. - Л., 2003. - Т. XL. - С. 332- 336.

15. Музеї України: Довідник / Міністерство культури і мистецтв України. - К.: Задруга, 1999. - 130 с.

16. Пам'ятки архітектури і містобудування України: Довід. Держреєстру національного культурного надбання / В. В. Вечер-ський, О. М. Годованюк, Є. В. Тиманович та ін.; за ред. А. П. Мардера, В. В. Вечерського. - К.: Техніка, 2000. - 664 с.

17. Тімець О. Значення краєзнавства на різних етапах розвитку суспільства // Рідна школа. - 2002. - Серпень-вересень. - С 57-58. 18. Шишченко П. Сутність географічного краєзнавства // Краєзнавство. Географія. Туризм. - 2000. - № 42. - С. 1-2.

12. Інформаційні ресурси

1. Кабінет Міністрів України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/>

2. Законодавство України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.kiev.ua/>

3. Державний комітет статистики України / [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

4. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>

5. Обласна наукова бібліотека (м. Рівне, майдан Короленка, 6) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.libr.rv.ua/>

6. Рівненська централізована бібліотечна система (м. Рівне, вул. Київська, 44) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cbs.rv.ua/>

7. Наукова бібліотека НУВГП (м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nuwm.edu.ua/naukovabiblioteka> (інформаційні ресурси у цифровому репозиторії).